

Analiza odnosa umjetnosti i mode na primjeru Christiana Diora

---

Utješinović, Adriana

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Textile Technology / Sveučilište u Zagrebu, Tekstilno-tehnološki fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:201:568133>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-24**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Textile Technology University of Zagreb - Digital Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO - TEHNOLOŠKI FAKULTET
TEKSTILNA TEHNOLOGIJA I INŽINJERSTVO

ZAVRŠNI RAD

**ANALIZA ODNOSA UMJETNOSTI I MODE NA PRIMJERU CHRISTIANA
DIORA**

Adriana Utješinović

Zagreb, prosinac 2018.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
TEKSTILNO – TEHNOLOŠKI FAKULTET
TEKSTILNA TEHNOLOGIJA I INŽENJERSTVO
INDUSTRIJSKI DIZAJN TEKSTILA I ODJEĆE

**ANALIZA ODNOSA UMJETNOSTI I MODE NA PRIMJERU CHRISTIANA
DIORA**

Adriana Utješinović

ZAVRŠNI RAD

MENTOR

Izv. prof. doc. Katarina Nina Simončić

STUDENT

Adriana Utješinović

br. indexa 9643/IDTO

Zagreb, prosinac 2018.

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF TEXTILE TECHNOLOGY
TEXTILE TEHNOLOGY AND ENGINEERING
INDUSTRIAL DESIGN OF TEXTILE AND CLOTHING

**THE ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ART AND FASHION
ON THE EXAMPLE OF CHRISTIAN DIOR**

Adriana Utješinović

FINAL THESIS

MENTOR

Izv. prof. doc. Katarina Nina Simončič

STUDENT

Adriana Utješinović

No. Of index 9643/IDTO

Zagreb, December 2018

ZAVRŠNI RAD

Kandidat: Adriana Utješinović

Naslov rada: ANALIZA ODNOSA UMJETNOSTI I MODE NA PRIMJERU
CHRISTIANA DIORA

Naziv studija: TEKSTILNA TEHNOLOGIJA I INŽENJERSTVO

Naziv smjera: INDUSTRIJSKI DIZAJN TEKSTILA I ODJEĆE

Mentor: Izv. prof. doc. Katarina Nina Simončič

Rad sadrži: Broj stranica: 42

Broj slika: 22

Broj korištenih bibliografskih jedinica i izvora: 31

Članovi povjerenstva:

1. Doc. dr.sc. Irena Šabarić, predsjednik/ica
2. Doc. dr. sc. Renata Hrženjak, član/ica
3. Izv. prof. doc. Katarina Nina Simončič, član/ica
4. Izv. prof. dr. sc. Anica Hursa, zamjenik člana/ice

Datum predaje: 20.12.2018.

SAŽETAK

Ovaj završni rad podijeljen je u tri tematske cjeline. U prvoj se raspravlja o odnosu mode i umjetnosti, drugu čine život i djelo Christiana Diora, a u trećoj se cjelini analizira odnos umjetnosti i mode na primjeru Christiana Diora, s naglaskom na analizu nekoliko njegovih odjevnih predmeta. Odjevnim se predmetima pristupa s dva različita gledišta-odjevni predmet kao umjetničko djelo i odjevni predmet kao produkt dizajna. Završni rad, osim analize radova, obuhvaća i kraću biografiju Christiana Diora kao modnog tvorca i ikonu koja je inspiracija dizajnerima danas. Kroz cijeli rad naglasak je stavljen na apstraktno mišljenje, naročito pri analizi Diorovih odjevnih predmeta. Korišteni su i paralelni primjeri iz svijeta mode i svijeta umjetnosti. Na temelju detaljne analize dolazi se do zaključka da se odjevni predmeti sagledavaju u cjelini jer svi predstavljaju gotovo savršenstvo spoja umjetnosti i dizajna.

KLJUČNE RIJEČI: *Christian Dior, 20. stoljeće, moda, dizajn, new look, dizajner, visoka moda, umjetnost*

SUMMARY

This work is divided into three thematic units. The first part describes the relationship between art and fashion, the second the life and work of Christian Dior and in the third part, the text analyses the connection between art and fashion on the example of Christian Dior, with the emphasis on the analysis of several Dior's pieces. In the analysis, the garments are viewed from two different view points - as works of art and as products of design. This text, besides the analysis of his work, includes Christian Dior's short biography, for he is a fashion designer and an icon that inspires designers even today. Throughout the work, emphasis was placed on abstract thinking, especially in the analysis of Dior's clothing. Parallel examples from the world of fashion and the world of art are also used. Based on the analysis conducted in this text, it is safe to conclude that fashion items have to be viewed as a perfect combination of both art and fashion.

KEY WORDS: *Christian Dior, 20. century, fashion, design, new look, designer, haute couture, art*

Sadržaj

1. UVOD	1
2. ODNOS MODE I UMJETNOSTI	2
2.1 MODA KROZ UMJETNIČKO DJELOVANJE.....	6
3. OZRAČJE U KOJEM NASTAJE DIOROV OPUS.....	14
4. CHRISTIAN DIOR KAO UMJETNIK.....	19
4.1. DIOROV RUKOPIS KAO NASLJEĐE	23
4.2. <i>BAR</i> ODIJELO	26
4.3. <i>NEW LOOK</i> JAKNA	28
4.4. <i>NEW LOOK</i> KAPUT.....	29
4.5. HALJINA ZEMIRE	30
4.6. HALJINA ECARLATE	32
4.7. LINIJA H.....	34
4.8. LINIJA TULIPAN.....	36
5. ZAKLJUČAK.....	38
6. LITERATURA	39

1. UVOD

Granice između umjetnosti i mode nisu uvijek jasno određene. Među njima postoje određena preklapanja i ispreplitanja koja čine odnos između ovih dvaju vidova kreativnosti iznimno kompleksnim. Cilj ovog rada je analizirati složeni odnos mode i umjetnosti kao dva različita vida kreativnosti i medija za iskazivanje ideja na primjeru modnog opusa Christiana Diora kroz razdoblje od 1947. do 1955. godine. Njihov odnos razložen je kroz teoretski okvir, u kojem su korišteni brojni primjeri iz modne i umjetničke povijesti te kroz analizu konkretnih primjera odjevnih predmeta iz opusa Christiana Diora, za što su korištene metode analize i sinteze, indukcije i dedukcije. Ovaj rad propituje treba li odjevne predmete gledati kao vrhunska umjetnička dijela ili kao produkte dizajna. Osim na kreativni život, rad se osvrće i na njegov privatni život budući da je potonji uvelike utjecao na kreativni aspekt, a u tome se oslanja na djelo Marie-France Pochnae, „*Christian Dior: The Man who Made the World Look New.*“

Od svih velikih imena koja su ostavila svoj trag u modnoj povijesti, samo je nekolicina uspjela učiniti ono što je učinio Christian Dior: ponovno napisati modna pravila koja postaju bezvremenska, i to unutar samo jednog desetljeća.¹ Kod odjevnih predmeta Christiana Diora uočljiv je individualni crtački rukopis koji je uvijek dovodio do komponiranja skladne odjevne cjeline. Diora je odmalena opčinjavala priroda oko njega te je taj savršeni sklad želio dočarati svojim kreacijama. More, nebo, obalu, cvijeće prenosio je na luksuzne, elegantne i ručno izrađene modele. Obilježja Diorovih kreacija su ženstveni, elegantni stil, šarene boje i mnogo slojeva tkanine. Dior je oživio ženstvenost i ženstveni izgled odjevnim predmetima sačinjenima od nježnih, mekih linija. Njegove su haljine isticale grudi, zaobljavale ramena, sužavale struk te zatim nesputano tekle u ravne ili naborane suknje duljine do ispod listova.² Dior je na modu gledao kao na umjetnost te osim doslovnijeg transponiranja detalja ili kolorita pojedinih umjetničkih djela njegov opus obuhvaća i kreacije inspirirane umjetničkim djelima pojedinih slikara što će se u razradi detaljnije istražiti.

---

¹ Kamitsis, Lydia. Christian Dior: A new era in haute couture u Christian Dior: The Magic of Fashion, uredila Meryl Potter (1994.), Powerhouse Publishing-Australija (str 26)

²Genty, Marika. Couture and elegance u Christian Dior: The Magic of Fashion, uredila Meryl Potter (1994.), Powerhouse Publishing-Australija (str 16)

2. ODNOS MODE I UMJETNOSTI

Moda se definira kao naziv za nove i prolazno prihvaćene oblike života. Ona je ogledalo društva kroz povijest. Termin se obično primjenjuje na odijevanje, frizuru, pokućstvo, nakit, pravila javnog ponašanja, načine zabavljanja, ali i na tendencije i kriterije koji vladaju u književnosti, likovnim umjetnostima, glazbi itd.³

Dok se umjetnost promatra kao osobita ljudska djelatnost čije se značenje konstituira u složenom komunikacijskom procesu između umjetnika, umjetničkog djela i publike. Premda riječ "umjetnost" danas uglavnom označava likovne, odnosno vizualne umjetnosti, u tradicionalnom smislu riječi pod umjetnošću podrazumijevamo književnost, glazbu, likovnu umjetnost i filmsku umjetnost.

Umjetnost i njezin svijet, u suvremenom društvu, ne čini samo ono što vidimo, čujemo, čitamo, opipavamo, ono što percipiramo kao umjetnički objekt, nego i cijeli jedan "nevidljivi" svijet znanja o umjetnosti, o njezinoj povijesti, njezinom jeziku, njezinim brzim i aktualnim kretanjima, posredovanim različitim i brojnim kulturalnim institucijama (muzeji, galerije, knjižnice, izdavači, umjetnička kritika, koncertne dvorane, operne kuće, teorija umjetnosti, estetika itd.).⁴

Razlike između dizajnera i umjetnika su u samom činu promatranja, tj. točki s koje polazite, koja određuje hoće li neki predmet biti klasificiran kao dizajn ili umjetnost. Put dizajnera započinje od svjetovnog koncepta gotovih produkata, dok je umjetnik onaj koji neki funkcionalni objekt preobražava u umjetničko djelo (Duchamp). No i umjetnosti i modi zajedničko je konstruiranje i manipuliranje tijelom, što je posebno vidljivo kada odjeća uvjetuje proporcije tijela.

Modi nije nužno da postane umjetnost, već u umjetnosti pronalazi ono čemu sama teži, ali je sputana zahtjevima tržišta. Umjetnici u svom radu preispituju tijelo, kanone ljepote, a tehnološkom manipulacijom ga prilagođavaju i deformiraju.⁵

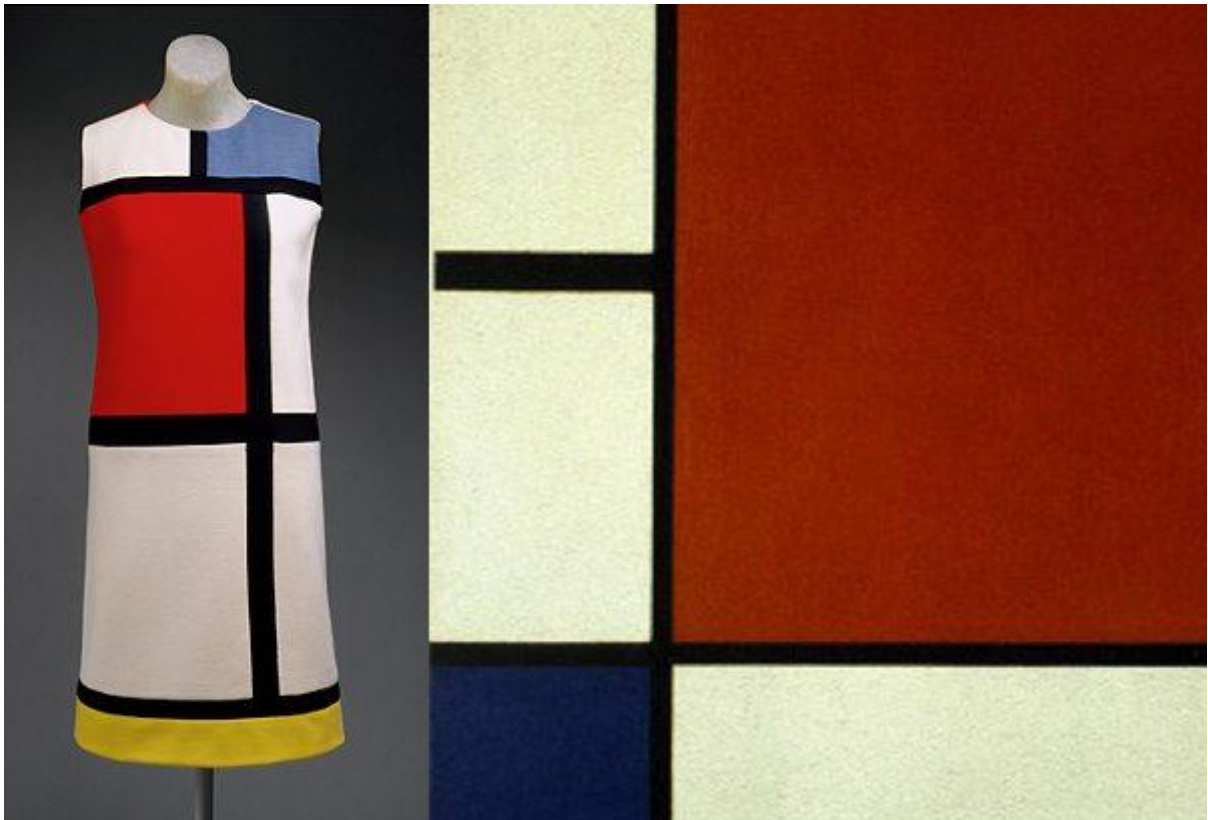
³Moda, 04.03.2015.,<https://hr.wikipedia.org/wiki/Moda> (10.11.2018.)

⁴ Umjetnost, 26.06.2018.,<https://hr.wikipedia.org/wiki/Umjetnost> (10.11.2018.)

⁵Lana Kovačić, „Odnos mode i umjetnosti“, 2013., stranica 54,<http://www.ttf.unizg.hr/tedi/pdf/TEDI-3-3-48.pdf> (10.11.2018.)

Za neke je moda samo korporacijska mašina, kreirana da iscrpljuje velike količine novca na trivijalnosti. Često je smatrana samo brendom, površnim izražajem modne mašine u želji za profitom. Za druge, nalazi se ‘rame uz rame’ sa slikarstvom i kiparstvom i drugim oblicima umjetnosti.⁶

Haljine čiji je stilski uzor nizozemski stil nisu novost u svijetu mode. Piet Mondrian, nizozemski slikar i najpoznatiji pripadnik pokreta *De Stijl*, čiji naziv označava nizozemsku riječ za stil, autor je čije kompozicije često vidamo na modnim pistama. Jednostavnost na prvom mjestu – svođenje na osnovne boje i forme, te horizontalne i vertikalne linije koje se nikad ne preklapaju glavna su obilježja pokreta koji se ponekad naziva i neoplasticizam. *De Stijl* teži utopijskoj ideji reda i harmonije.⁷

Slika 1: Haljina inspirirana Mondrianovim dijelom, <http://www.ziher.hr/pogledajte-kako-moderna-umjetnost-inspirira-modu/> (10.11.2018.)

---

⁶„Moda kao umjetnost“, 26.02.2015.,<https://novi.ba/clanak/9947/moda-kao-umjetnost> (10.11.2018.)

⁷Ziher.hr, „Pogledajte kako moderna umjetnost inspirira modu“, 22.03.2014.,<http://www.ziher.hr/pogledajte-kako-moderna-umjetnost-inspirira-modu/> (10.11.2018.)

Gustav Klimt slavni je pripadnik austrijske secesije ili kako je Francuzi nazivaju *Art Nouveau* pravca u umjetnosti i dizajnu. Inspiriranost prirodom glavno je obilježje ovog pravca koji se u engleskom govornom području naziva *Modern Style*, a iz kojega se kasnije razvio i *Art Deco*. Najpoznatije Klimtovo djelo zasigurno je Poljubac. Osim inspiracije mrtvom prirodom, Poljubac je ogledni primjerak druge autorove opsesije – glavni predmet njegovih radova jest žensko tijelo, često prožeto elegantnom erotikom. Elegantna erotika je dobar opis i za haljinu inspiriranu njegovim radom.⁸

Slika 2: Haljina inspirirana Klimtovim dijelom „Poljubac“<http://www.ziher.hr/pogledajte-kako-moderna-umjetnost-inspirira-modu> (10.11.2018.)

---

⁸Ziher.hr, „Pogledajte kako moderna umjetnost inspirira modu“, 22.03.2014., <http://www.ziher.hr/pogledajte-kako-moderna-umjetnost-inspirira-modu/> (10.11.2018.)

Američki slikar Jackson Pollock svojim je apstraktnim ekspresionizmom izvršio važan utjecaj na slikarstvo 20. stoljeća. Za vrijeme slikarske karijere, koju je rano skončao u automobilskoj nesreći uzrokovanoj alkoholom, Pollock je postepeno prelazio na sve apstraktniji i apstraktniji izraz. Potpuno apstraktni prikaz i doživljaj svijeta u kapljicama boje razlivene i poprskane kistom na platnu zanimljiv je i modnim kreatorima. Osim na slikarskom platnu, Pollockova tehnika je dobro primjenjiva i na modnom tekstilu.⁹

Slika 3:Haljina inspirirana Pollockovim dijelom <http://www.ziher.hr/pogledajte-kako-moderna-umjetnost-inspirira-modu/> (10.11.2018.)

---

⁹Ziher.hr, „Pogledajte kako moderna umjetnost inspirira modu“, 22.03.2014.,<http://www.ziher.hr/pogledajte-kako-moderna-umjetnost-inspirira-modu/> (10.11.2018.)

2.1 MODA KROZ UMJETNIČKO DJELOVANJE

Paul Poiret (1879.-1944.) bio je jedan od prvih modnih zvijezda. Bio je poznat po svojim raskošnim zabavama i ozloglašenom društvenom životu. Njegova karizmatična osobnost plijenila je pažnju novinara baš kao i njegova odjeća.

Poiretova modna revolucija počela je odbacivanjem korzeta kao obveznog ženskog odjevnog predmeta. "Krenuo sam u rat protiv korzeta", znao je govoriti. "Svijetu je potreban tiranin poput mene, tiranin koji oslobađa!"¹⁰Poiret nije prihvaćao ništa drugo osim vjere u vlastiti ukus, a žene su ga slijepo pratile. Uživao je u novostetečnoj slavi, okružio se najvećim umjetnicima toga doba, poput velikog kreatora Mariana Fortunya, fotografa Mana Raya ili slavnog ilustratora i scenografa Ertea

Poiret je bio iznimno zainteresiran za dalekoistočnu/orijentalnu umjetnost. Obožavao je njene bogate boje i egzotične dekorativne elemente te ih uključivao u svoj rad. Primjerice, bazirao je jednu od svojih kolekcija na pričama iz knjige 'Tisuću i jedna noć'. Uživao je i u klasičnim grčkim skulpturama i inspirirala ga je grčka metoda omatanja tkanina oko tijela. Volio je kazalište, posebno ruski balet (*Ballet Russes*) i njihove kićene, dramatične kostime. Uspio je inkorporirati naborane i resaste detalje, dekorativne pojaseve optočene draguljima, kimono oblike, kape i plaštevne obrubljene krznom, bogate vezove, višebojno perje, nizove bisera i lisičje stole u svoje odjevne predmete visoke mode.

Dizajnirao je takozvanu 'Hobble Skirt' - koja je bila stegnuta na listovima i opuštenija pri vrhu- što je uzrokovalo veliko nezadovoljstvo kod žena koje su se žalile kako ih je Poiret trebao osloboditi restriktivne odjeće, a ne tjerati ih da šepaju u uskim suknjama. Poiret je promovirao svoj rad kroz modne ilustracije te je unajmio umjetnika Paula Iribea da nacрта kolekciju njegovih dizajna te ih spoji u knjigu. Također je zatražio umjetnika Raoula Dufyja da kreira niz odvažnih crno-bijelih rezbarenih uzoraka koje je Poiret preobrazio u tekstile za svoje dizajne.

Poiret je u modu uveo orijentalne motive, koji se i danas rado citiraju u kolekcijama mnogih suvremenih kreatora. Žene je natjerao da odjenu kaftane, dimije, tunike, velove, turbane i kimona, a te 1911. organizirao zabavu, simboličnog naziva 1001. Noć. Tom prigodom odjenuo se poput babilonskog kralja Nabukodonosora, a na zabavu je došao u kočiji koju je vuklo sto djevojaka odjevenih, naravno, u njegove kreacije.

---

¹⁰Gloria.hr, „Najveća tajna u povijesti mode“, 31.08.2007.,<https://www.gloria.hr/arhiva/najveca-tajna-u-povijesti-mode/5044886/> (10.10.2018.)

U cjelokupnoj povijesti mode 20. stoljeća kolege su iznimno cijenile opus Paula Poireta, ističući ga kao umjetnika koji je prokrčio put suvremenoj modi. Iako s njim počinje svaka modna enciklopedija, njegovo je ime s godinama izbljedjelo u kolektivnom pamćenju. Tek u posljednje vrijeme nekako se budi uspomena na njega: kreatori mu u svojim kolekcijama počinju ispisivati posvete te ga iznova otkrivaju publici.¹¹

Slika 4: Elegantna kostim haljina, Paul Poiret, 1911., pohranjena u Metropolitan muzeju, <https://myfashionillustrations.wordpress.com/2015/04/25/paul-poiret-a-fashion-designer-you-should-know/> (10.11.2018.)

---

¹¹Gloria.hr, „Najveća tajna u povijesti mode“, 31.08.2007., <https://www.gloria.hr/arhiva/najveca-tajna-u-povijesti-mode/5044886/> (10.10.2018.)

Slika 5: Hobble suknja, Paul Poiret, 1908., pohranjena u Metropolitan muzeju, <https://myfashionillustrations.wordpress.com/2015/04/25/paul-poiret-a-fashion-designer-you-should-know/> (10.11.2018.)

Slika 6: Kostim, Paul Poiret, 1911., pohranjeno u Metropolitan muzeju, <https://myfashionillustrations.wordpress.com/2015/04/25/paul-poiret-a-fashion-designer-you-should-know/> (10.11.2018.)

Elsa Schiaparelli (1890.-1973.), poznatija kao Schiarp, neprežaljena je modna dizajnerica koja je stvarala u najtežem razdoblju za modu; između dva svjetska rata. Da je Elsin predmet zanimanja drugačiji od većine talijanki iz njezine generacije moglo se naslutiti još u ranom djetinjstvu kada je sa svojim djedom, poznatim talijanskim astronomom Giovannijem Schiaparellijem, koji je otkrio takozvane Kanale Marsa, provodila sate istražujući svemir.¹²

Prva je dizajnirala večernju haljinu s jaknom, te vidljive patentne zatvarače. Bila je majstorica u pričvršćivanju odjeće i to genijalnim broševima s nadrealističnim motivima; bube, kukci, mrkve i cvjetače, a o Sciaparellinim šeširima pisale su se ode radosti u modnim magazinima.¹³

Kombinirajući ljubav prema umjetnosti i dizajnu, Elsa je sa svojim dizajnom bila ispred svog vremena te postaje vrhunski Couturier i vrlo poznata po suradnjama s legendarnim umjetnicima nadrealizma i dadaizma poput Salvadora Dalija i Marcela Duchampa.¹⁴

Dalí i Elsa Schiaparelli zajedno su ostvarili neke od najčuvenijih djela. Bez obzira što ni jednom dizajnu nisu dali ime, četiri glavna dizajna su dobila svoje prepoznatljive nadimke: Jastog haljina, haljina Suza, Kostur haljina i šešir Cipela.

---

¹²Petra Nižetić, „Elsa Schiaparelli – Trnoružica modnog svijeta“, 08.07.2013., <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/elsa-schiaparelli-trnoruzica-modnog-svijeta-20130708/print> (10.11.2018.)

¹³Ibid

¹⁴Eva Misirača, „Schiaparelli, drukčija od svih“, 23.07.2015., <http://diva.vecernji.hr/moda/schiaparelli-drukcija-od-svih-131> (10.11.2018.)

Jastog haljina (*Lobster Dress*) je jednostavna, bijela, večernja haljina sa motivom jastoga. Dalijevo motiva koji je imao običaj ubacivati u svoja djela, proizvode. Njegovu sliku za Schiaparelli Satche, vodeći dizajner preslikao je na svilu.¹⁵

Slika 7: Jastog haljina, 02.1937., pohranjena je u muzeju za umjetnost u Philadelphiji, Elsa Schiaparelli <http://emad.pgsri.hr/rad/suradnja-dalija-i-else-schiaparelli/> (10.11.2018.)

---

¹⁵Ema, „Suradnja Dalija i Else Schiaparelli“, 07.03.2015., <http://emad.pgsri.hr/rad/suradnja-dalija-i-else-schiaparelli/> (10.11.2018.)

Haljina suza (*Tears Dress*) je bijela, večernja haljina koja ima veo dugačak do butina i motive koji daju iluziju životinjskog mesa. Suze su namijenjene da predstavljaju krzno, a sama haljina je napravljena od životinjskog krzna okrenutog iznutra.¹⁶

Slika 8: Haljina suza, Elsa Schiaparelli, 03.1938., pohranjena je u Dali muzeju na Floridi, <http://emad.pgsri.hr/rad/suradnja-dalija-i-else-schiaparelli/> (10.11.2018.)

---

¹⁶Ema, „Suradnja Dalija i ElseSchiaparelli“, 07.03.2015.,<http://emad.pgsri.hr/rad/suradnja-dalija-i-else-schiaparelli/> (10.11.2018.)

Haljina kostur (*Skeleton Dress*) je potpuno crna haljina napravljena od krepa i ima rebra, kičmu i bedrene kosti urađene metodom Tapunto prošivanja (koje daje proizvodu određene slojeve). To je haljina koja je vjerojatno izazvala najviše nelagode i nezadovoljstva kod publike.¹⁷

Slika 9. Haljina kostur, Elsa Schiaparelli, 1938., Muzej Victorije i Alberta, London, <http://emad.pgsri.hr/rad/suradnja-dalija-i-else-schiaparelli/> (10.11.2018.)

Šešir cipela (*Shoe Hat*), 1933. Dali je slikao Galu sa jednom od njenih cipela na glavi, kako bi 1937. skicirao kapu u obliku cipele za Schiaparelli. Kapa ima oblik ženske cipele na štitku i objavljena je na jesensko-zimskoj kolekciji 1937.-38. Osim same Schiaparelli, nosile su je i Gale, kao i Daisy Flowers, jedna od Schiaparellinih najboljih klijentkinji.¹⁸

---

¹⁷Ema, „Suradnja Dalija i Else Schiaparelli“, 07.03.2015., <http://emad.pgsri.hr/rad/suradnja-dalija-i-else-schiaparelli/> (10.11.2018.)

¹⁸Ibid.

3. OZRAČJE U KOJEM NASTAJE DIOROV OPUS

Louise Michell u svom dijelu nudi povijesni pregled razvoja francuskog dizajna. Kako objašnjava, francuska umjetnost i dizajn kroz povijest održavaju kompleksan odnos između vjernosti francuskoj tradiciji i duha inovacije i promjene. I u formi i u funkciji, održava se dijalog između inovacije i tradicije koji je francuskoj umjetnosti dao prepoznatljiv izgled i jedinstvenu povijest. Priča o Christianu Dioru i uspjehu njegove kuće visoke mode je primjer ove teme u francuskom dizajnu. Prije Francuske revolucije, dvor je bio središnja točka nastajanja i definicije stila. Tradicionalne vrijednosti-vještina izrade, poštovanje luksuznih materijala i finoća u detaljima i završnoj obradi-su integrirane u proširenje luksuznih industrija u Francuskoj u 19.stoljeću. Nakon što se za vrijeme Drugog Carstva (1852.-1870.) pojavio takozvani *couturier*, odnosno obrt koji se bavi modom, *haute couture* je postao tipično francuski u internacionalnoj svijesti. Standardi kreativnosti i vještine koje su postavili dizajneri poput Callot Soeursa, Poireta, Chanela, Vionneta i Balenciage u prvoj polovici 20.stoljeća ojačali su ulogu Pariza kao neospornog modnog središta. Do Drugog svjetskog rata, *haute couture* je dokazao svoju monetarnu i kulturnu vrijednosti za Francusku. Prepoznatljivost *haute couturea* kao vrijednosnog simbola Francuske pomogla je postaviti temelje za izvanredan uspjeh Christiana Diora kada je pokrenuo svoju kuću u godinama neposredno nakon rata.¹⁹

Christian Dior (1905.-1957.) vladao je francuskom modnom scenom 40-ih i 50-ih godina. Od ranih je dana pokazivao interes za umjetnost, iako je njegova obitelj gajila nade da će postati diplomat.²⁰Uz to što je smislio *New Look* koji je promovirao figuru pješčanog sata, uveo je poslovnu strategiju, koja ga je za samo 10 godina na globalnoj ljestvici postavila kao brend luksuzne robe.²¹

Godine 1942. Dior se priključio modnoj kući Lucien Lelong, gdje su on i Pierre Balmain bili prvi dizajneri. Za vrijeme II svjetskog rata, Dior je oblačio žene nacističkih oficira i francuskih kolaboracionista. 1946., točnije 8. Listopada, Dior je osnovao svoju modnu kuću.

---

¹⁹Louise Mitchell, „Christian Dior: the magic of fashion“, Powerhouse Publishing, Australija

²⁰Pochna, Marie-France (1996.), Christian Dior: The Man who Made the World Look New, Arcade Publishing-New York

²¹Katarina Jelić, „Christian Dior“, 26.12.2013.,<http://ladylike.hr/vise/izvana/moda/christian-dior-1114> (10.11.2018.)

Novi radni prostor Dioru i 85 njegovih zaposlenika, od kojih je 60 bilo krojačica, postale su prostorije na aveniji Montaigne 30, uređene u Diorovim najdražim bojama – bijeloj i sivoj. Dvije radionice bile su namijenjene za haljine, a jedna za odijela.²²

Prva Diorova kolekcija predstavljena je 1947., pod imenom „*Corolle*“ (vijenac od cvijeća). Izraz *New Look* osmislila je Carmel Snow, glavna urednica *Harper's Bazaar*.

U to vrijeme odjeće je još uvijek bilo u oskudici, od rata su bile prošle samo dvije godine i žene su nosile pravokutna odijela s oštrim ravnim ramenima i suknje duljine do koljena, jer za dulje nije bilo dovoljno materijala. Istovremeno je pariško tržište visoke mode, koje je dominiralo svjetskom scenom još od 18. stoljeća, bilo u nesigurnom razdoblju i trebalo je neko uzbuđenje. Upravo je to donio Dior svojom „*Corolle*“ kolekcijom. Dizajni Christiana Diora bili su, za razliku od „kutijastih“ odijela koji su zavladaali za vrijeme i nakon rata, vrlo voluminozni i ženstveni.²³

Haljine s Diorovim potpisom nastajale su kao mala arhitektonska remek-djela, silueta je naglašavala liniju tijela, a žene su izgledale poput zvijezda. Njegova odjeća bila je luksuzna, imala je zaobljena ramena i vrlo jasne siluete koje su naglašavale sićušni struk i grudi s jedne strane, te obline bokova punim širokim suknjama s druge strane. Taj vrlo istančan oblik odjeće ostvarivao se korzetima u struku i jastučićima na bokovima koji su, za razliku od korištenja tih pomagala u ranijoj povijesti, iznutra bili uvezeni u odjeću.

Zapravo se ispod Diorovih kreacija nalazio pravi mali prišiveni kostur s ispunom koji je omogućavao tako moćnu, definiranu i čvrstu siluetu, u kojoj se suknja široko odvajala od tijela odmah ispod najtanjeg dijela torza. To je bilo ono što je trebalo ženama nakon ratne neimaštine.²⁴

Christian Dior bio je majstor u stvaranju oblika i silueta. *New Look* je odmah postigao uspjeh. Tijekom 50 -ih godina, uslijedili su poznati klijenti, a među njima Ava Gardner, Marlen Dietrich, princeza Margaret, Marlene Dietrich je također bila velika obožavateljica Diora.

Najpoznatiji outfit iz kolekcije i njezin prototip, koji je ujedno i jedan od najprepoznatljivijih simbola povijesti mode je odijelo naziva „*Bar*“.

---

²²Ana Čavas, „Christian Dior – Priča iza modne legende“, 14.09.2011., <http://www.modamo.info/index.php/moda/style-fix/3480-christian-dior-priča-iza-modne-legende> (10.11.2018.)

²³ Ibid.

²⁴Katarina Jelić, „Christian Dior“, 26.12.2013., <http://ladylike.hr/vise/izvana/moda/christian-dior-1114> (10.11.2018.)

Kolekcija „*New Look*“ sastojala se od 90 luksuznih kreacija i nosilo ih je šest manekenki na reviji u salonu na aveniji Montaigne 30. Dvije godine nakon revije sama je ta kolekcija Dioru ostvarila profit od 12.7 milijuna franaka.²⁵

Osim suknji s naglašenim bokovima, nudila je i suknje ravnog kroja standardne duljine do polovine lista, koje su se također nosile sa finim sakoima. Ispod njih žene su najčešće nosile samo donje rublje, a vrat bi ukrasile satenskim rupcem. Večernja verzija „Novog izgleda“ bile su glamurozne duge i koktel haljine bez naramenica, s onim istim oblikom koji je pružao izniman izgled s oblinama.

Dame su se u to vrijeme zaželjele fine odjeće, uživanja u modi i ženstvenosti, i sve im je to pružio Dior, i to u jednom novom modernom obliku. Kako je sam rekao, morao je svijetu „vratiti ljepotu“; želio je da se žene osjećaju lijepima poput cvjetova i u prvi je plan ponovno stavio ljepotu njihovih tijela, a skinuo im uniforme koje su bile namijenjene muškarcima.²⁶

Inzistiranjem na velikodušnoj upotrebi tkanina, gotovo šokantnoj novotariji nakon šparnih ratnih i poslijeratnih godina (za pune suknje *New Looka* trebalo je od osam do četrdeset metara tkanine), dao je zamah cijeloj tekstilnoj industriji.²⁷

Ipak, iz nekog razloga, čak i s toliko ljudi kojima se sviđao taj novi izgled, mnogi su bili protiv njega. Neki modeli koji su bili na fotografijama ekstremno su prikazani, sa svučenom odjećom, pa su vlade mnogih zemalja širom svijeta zabranile liniju, nazivajući kolekciju nečuvenom i raskalašnom.²⁸

Dior je gotovo sam obnovio Pariz, kao modni glavni grad svijeta. Zatim je krenuo u revoluciju u modnoj industriji. Njegovo ime bilo je poznato u cijelom svijetu, a samo dvije godine nakon lansiranja prve kolekcije 75% izvoza odjeće iz Pariza i 5% cjelokupnog izvoza Francuske otpadalo je na njegovu modnu kuću. Bilo je to modno carstvo s tisuću zaposlenika koje je uskoro nudilo i parfeme, nakit, donje rublje, cipele, torbe, šešire, kravate i drugo.²⁹

---

²⁵Ana Čavas, „Christian Dior – Priča iza modne legende“, 14.09.2011., <http://www.modamo.info/index.php/moda/style-fix/3480-christian-dior-pria-iza-modne-legende> (10.11.2018.)

²⁶ Ibid.

²⁷Jana Bali, „Christia Dior - 70 godina dizajniranja snova“, 11.01.2018., <http://www.startnews.hr/art/christian-dior-70-godina-dizajniranja-snova/> (10.11.2018.)

²⁸Katarina Jelić, „Christian Dior“, 26.12.2013., <http://ladylike.hr/vise/izvana/moda/christian-dior-1114> (10.11.2018.)

²⁹Ana Čavas, „Christian Dior – Priča iza modne legende“, 14.09.2011., <http://www.modamo.info/index.php/moda/style-fix/3480-christian-dior-pria-iza-modne-legende> (10.11.2018.)

Slika 10: Christian Dior u poslu, <http://www.modamo.info/index.php/moda/style-fix/3480-christian-dior-pria-iza-modne-legende> (10.11.2018.)

Slika 11:Christian Dior s modelima, <http://www.modamo.info/index.php/moda/style-fix/3480-christian-dior-pria-iza-modne-legende> (10.11.2018.)

Slika 12:Christian Dior i model, <http://www.modamo.info/index.php/moda/style-fix/3480-christian-dior-pria-iza-modne-legende> (10.11.2018.)

4. CHRISTIAN DIOR KAO UMJETNIK

Prije negoli se posvetio modi, Christian Dior vodio je od 1928. do 1934. umjetničku galeriju, najprije s prijateljem Jacquesom Bonjeanom, a zatim Pierreom Colleom.

Dior je bio ljubitelj antikviteta i umjetnina, kolekcionar razdoblja secesije, oduševljeni obožavatelj umjetnosti XVIII. stoljeća i entuzijastični vrtlar. Iz svega toga crpio je nadahnuće za uređenje svojih privatnih rezidencija i definirao estetiku svoje modne kuće.³⁰

Ljeto je izvrsno doba za uživanje u mirisima i bojama prirode u Normandiji koja je inspirirala Christiana Diora. Vila Les Rhumbs- Diorov dom iz djetinjstva u Granvilleu u Francuskoj-sa svojim vrtom koji gleda na Chausey otoke, otkriva izvore inspiracije ovog modnog dizajnera.

Otkriva njegov gorljiv interes za cvijeće, ruže, ljiljane iz doline, kao i za nijanse u bojama mora i neba: siva, svjetloljubičasta i plava. Snažna povezanost s prirodom bila je također karakteristična za impresionističke slikare, koji su nalazili inspiraciju u svojim vrtovima, u poljima ili u hirovitoj svjetlosti na obali mora.

Paleta tonova sivih litica normandijske obale, nebeskog plavetnila i svih nijansi od plavo-sive do modre – a mijene su uvjetovale vremenske prilike – kojima je more hipnotiziralo sanjara u razvoju, postala je koloristička konstanta u njegovom modnom izričaju kada je postao slavni *couturier*.³¹

Želeći svojim kreacijama dočarati savršenstvo sklada kakvim ga je od malena opčinjavala priroda oko njega, Dior je more, nebo, obalu, cvijeće (osobito svoj fetiš cvijet đurđice te ruže iz maminog ružičnjaka, ali i tratinčice, različke, lišće i cvat djeteline, mimozu, maslačak i ljubičice) pa lišće i borove iglice, klasje, leptiriće i pčele prenosio na luksuzne, elegantne modele ručno izrađene visoke mode, često ukrašene minuciozno izvedenim skupocjenim vezom.³²

Sa svojom naklonosti sanjarenju, onaj koji je nekoć maštao o tome da postane arhitekt je iz svoga djetinjstva uzeo one elemente koji će mu pomoći da zamisli liniju prepunu krivulja koja je poslužila kao podloga za njegov brend: *New Look*.

---

³⁰Jana Bali, „Christian Dior – 70 godina dizajniranja snova“, 11.01.2018., <http://www.startnews.hr/art/christian-dior-70-godina-dizajniranja-snova/> (10.11.2018.)

³¹Ivan Lozić, „Što je vidio Christina Dior?“, 02.07.2013., <http://www.elle.hr/moda/dizajneri/sto-je-vidio-christian-dior/> (10.11.2018.)

³²Ibid.

Daleko od toga da bude obična mlada djevojka u cvijeću, Diorova žena imala je struk istaknut suknjom koja je ponekad sličila krunici cvijeta a ponekad je bila ravna poput peteljke. Inspirirani krinolinama koje su nosile žene na uljanoj slici *LeDéjeuner sur l'Herbe* (Doručak na travi), Dior i njegovi nasljednici nikada nisu prestali obnavljati linije ove žene-cvijeta.

Od doslovnijeg transponiranja detalja ili kolorita pojedinih umjetničkih djela do diskretnijih reinterpretacija istog, rafinirani je Diorov um svoj dizajnerski rukopis suptilno pretvorio u kontinuirani *hommage* velikanima likovne umjetnosti kao što su Claude Monet, Auguste Renoir, Edgar Degas i Berthe Morisot.³³

Dior je cijenio slike impresionista koje su predstavljale sunce, nebo, vjetar, more i litice regije. Prisvojio je ove elemente kao temeljnu inspiraciju za uzorke i boje svojih tkanina. Dior je preveo sliku Claudea Moneta "*The Artist's Garden at Giverny*" i njene dijagonalne pojaseve ljubičastih irisa u sjeni i na suncu u ljubičastu haljinu s tračcima zelene ukrašenu laticama od šifona. Monet je volio slikati i prikaze vode, a interes za njih je razvio u godinama kada je odsjedao sa svojom tetom u LeHavreu na estuariju rijeke Seine.

Element pokreta bio je prisutan u Diorovim dizajnim, baš kao i u slikama umjetnika. Primjerice, na slici Edgara Degasa, "*Before the Performance*", baletne plesačice se zagrijavaju iza pozornice u kostimima koji svijetle u žutoj boji i teku kao da nemaju težinu iako u isto vrijeme prikazuju iscrpljujuću disciplinu baleta.

U odgovor na to, modna kuća Dior je načinila haljinu u istoj nijansi žute, koja je izgledom podsjećala na tutu od tila, s tračcima žarke crvene iznad struka i raznobojnim cvijećem koje kao da je izrastalo iz same suknje. Ovaj je odjevni predmet dizajnirao John Galliano i nazvan je 'Margot' u čast Margot Fonteyn, primabalerine, dugogodišnje partnerice Rudolfa Nureyeva.

Na slici '*The Ball*', ljudi plešu dok lusteri svjetlucaju iznad njih. U odgovor na to, modna kuća Diorje dizajnirala '*Soiree brillante*', haljinu od sivog tila ukrašenu vezom od srebrnih niti i šljokicama. '*The Millinery*' prikazuje ženu koja se divi raskošnom šeširu širokog oboda. Ova je slika koja je navela Diora da dizajnira kolekciju 1948. koja je uključivala slične šešire širokog oboda.

---

³³Ivan Lozić, „Što je vidio Christina Dior?“, 02.07.2013., <http://www.elle.hr/moda/dizajneri/sto-je-vidio-christian-dior/> (10.11.2018.)

Nabujala tkanina na Monetovoj slici “Žene u vrtu”(*Women in the Garden*) fascinirala je Diora i možda je djelomice doprinjela njegovom “*New Look*” stilu 1947. Ovaj je inovativni stil slavio, između ostalog, kraj restrikcija nametnutih tijekom Drugog svjetskog rata. Dior je tkaninu koristio u jednako velikodušnim količinama kao što ju je Monet naslikao, skupljena oko struka, a potom se širi do ispod listova dajući tako inovativnu siluetu. ‘Tulipani’ Berthea Morisota motivirali su primjenu zakrivljene forme cvijeta na siluete nekoliko haljina. Načinjene su od ružičastih i zelenih gracioznih komada tkanine pričvršćenih na crnu haljinu od organze.

Kada bi došlo vrijeme da stvori novu kolekciju, Christian Dior imao je ritual: Otišao bi u vrt i sjedio među cvijećem.

Muller tvrdi kako je njegov vrtni ritual služio Dioru od 1947., kada je stvorio ono što će kasnije biti poznato kao *New Look* stil, sve do njegove smrti, 10 godina poslije, u dobi od 52 godine.

New Look se odražava u djelima Picassa, Modigliania, Renoira, Cezzanea i Gauguina. Aktovi Vanesse Beecroft, Maurizia Cattelana i Orlana ističu moderne linije ženskog tijela, koje je Dior naglašava.

Poput dizajnera, impresionisti su također bili inspirirani cvijećem

Dior stoji u svojim vrtovima u odijelu i kravati. Monet, u tregerima i šeširu, djeluje opuštenije. No obojica su bili ljubitelji cvijeća: Monet je stavljao vrtove na svoja platna; Dior ih je stavljao na žene. Kolekcije haljina dobivale su nazive po cvijeću; tkanine su dobivale uzorke ruža, ljljana iz doline (njegovog sretnog cvijeta, kako je tvrdio), vezeni buketi; bogate suknje koje se kovitlaju poput latica.

Slika 13: Christina Dior u svojem vrtu La ColleNoile (lijevo), Claude Monet (desno)
<https://www.npr.org/2013/09/19/223735567/exhibit-explores-how-diors-designs-echo-impressionist-paintings?t=1538930802703> (10.11.2018.)

4.1. DIOROV RUKOPIS KAO NASLJEDE

Modna kuća Dior, kao jedna od najvećih modnih kuća u svijetu, ove je godine obilježila 70 godina rada. Pariz je slavnome dizajneru i njegovim nasljednicima odao počast velikom izložbom u *Muséedes Arts Décoratifs*.³⁴

Pariška verzija Muzeja za umjetnost i obrt 70. godišnjicu kuće Dior slavi raskošnom izložbom koja uz haljine iz snova donosi i stotine dokumenata, ilustracija, skica, fotografija, pisama, zabilješki i reklama, uza svu silu modnog asesoara: šešira, nakita, torbi, cipela i bočica parfema. Christian Dior bio je poznat i kao znalački ljubitelj umjetnina, obožavao je muzeje. Izložba je prošarana izborom slika, namještaja i umjetničkih predmeta iz kojih je crpio nadahnuće. Postav je poredan kronološki i tematski.³⁵

Izložba je otvorena pričom o životu Christiana Diora. Njegovo djetinjstvo u Granvilleu, razuzdane dvadesete u kojima je otkrio avangardnu umjetnost i pariške noći, te njegova obuka za modnog ilustratora i ulazak u svijet visoke mode. Taj dio njegova života ova eklektička izložba prikazuje nizom slika, skulptura i dokumenata, a zastupljeni su i Diorovi suvremenici i poznanici: Giacometti, Dalí, Calder, Leonor Fini, Max Jacob, Jean Cocteau i Christian Bérard. Također je prikazano kako su njegove božanstvene haljine pune referenci na slike i skulpture, kao i sve što čini umjetnost življenja: tapete, tkanine, porculan i ukrasi.

Izložba je podijeljena u 23 različite teme s posebnim sobama koje su posvećene radovima dizajnera koji su naslijedili Diora (Marc Bohan, Yves Saint Laurent, Gianfranco Ferré, John Galliano, Raf Simons i Maria Grazia Chiuri)³⁶

Savljujući parišku modnu kuću i njenu neusporedivu izradu u centar pažnje, ova izložba je nešto što bi svi ljubitelji mode željeli vidjeti. Oživjela je razne Diorove identitete koji zajedno čine njegovu, riječima teško opisivu, esenciju satkanu od jedinstvene ženstvenosti, raskošnosti i inteligencije.³⁷

---

³⁴Jana Bali, „Christin Dior-70 godina dizajniranja snova“, 11.01.2018., <http://www.startnews.hr/art/christian-dior-70-godina-dizajniranja-snova/> (10.11.2018.)

³⁵Ibid.

³⁶Merima Babić, „Slavni Dior obilježava 70 godina modnom izložbom“, 15.08.2017., <https://www.oslobodjenje.ba/o2/zivot/moda-i-ljepota/slavni-dior-obiljezava-70-godina-modnom-izlozбом> (10.11.2018.)

³⁷Ibid.

Slika 14: Bar odijelo, <http://www.journal.hr/moda/dior-izlozba-pariz/> (10.11.2018.)

Slika 15:Kreacije Christiana Diora izložene u ambijentu kojim su inspirirane,<https://www.gloria.hr/moda/inspiracija/kreator-iz-kuce-snova-christian-dior/6572127/> (10.11.2018.)

4.2. BAR ODIJELO (*Bar suit*)

Materijali korišteni za izradu Bar odijela su jednostavna tkana tussore svila, naborani vuneni krep, čvrsti taft, obložen svilom, podstavljen.

Ovo 'Bar' odijelo bilo je jedno od najpopularnijih modela Diorove prve kolekcije. Dior je uveo nježniji, ženstveni oblik- zaobljena, spuštenu liniju ramena, uzak struk i bogata suknja- do ekstrema.

Žensko odijelo koje se sastoji od sakoa od prirodno obojene tussore svile, vunenog krepa i suknje od tafta.

Sako doseže do bokova, strukiran je i čvrsto prijanja uz figuru. Kopča se pomoću tri gumba na sredini prednjice. Na bokovima se nalaze džepovi. Ovratnik i reveri su krojeni. Podstava je načinjena od kremaste svile, a bokovi su podstavljeni.

Suknja je izrađena od kvalitetnog crnog vunenog krepa, naborana te postavljena na podsuknju od čvrstog tafta. Pojas je od svile, oblikovan da istakne struk. Veže se na sredini leđa pomoću kukica te pričvrstnih vijaka.

Njegovo "Bar" odijelo od proljeća 1947. napravljeno je da se uklapa u sitni 45,5 cm crtani struk i iskorištava samo 7,5 m tkanine u suknju. Iako je manjina žena to smatrala anakronističkim, *New Look* je bio veliki uspjeh među ratom iscrpljenim stanovništvom za koje je izazvao stabilnost prethodnog razdoblja i utjelovio nade za bolju budućnost.

Slika 16: Bar odijelo, Christian Dior, 1947., pohranjeno u muzeju Viktorije i Alberta, <http://fashionhistory.wikia.com/wiki/File:New-look-collection-bar-suit-by-christian-dior-in-paris-1947-spring-summer.jpg>, (10.11.2018.)

4.3. NEW LOOK JAKNA (*New Look jacket*)

New Look jakna dizajnirana je 1947-48 godine, izađena je tehnikom krojenja.

Ova jakna je primjer prenaplašene *New Look* siluete. Oblikovana je u takozvani oblik pješčanog sata, koji dodatno naglašavaju jastučići punjeni konjskom dlakom smješteni na bokovima s prednje strane. Ramena su zaobljena, poprsje puno, a struk uzak.

Siva jakna od vunenog flanela, strukirana, s jednostrukim kopčanjem i detaljem dvostrukih džepova. Na prednjoj strani jakne preobražavaju se u džepove na prsima. Također ima zaobljeni ovratnik i zaobljeni peplum.

Slika 17: *New Look* jakna, Christian Dior, 1947-48., pohranjena u muzeju Viktorije i Alberta, <https://www.pinterest.com/pin/264516178085611218/>, (10.11.2018.)

4.4. NEW LOOK KAPUT (*New Look coat*)

New Look kaput dizajniran je 1947-48. godine.

Kaput je načinjen od tamne plavo-ljubičaste svile, spuštenih ramena i takozvanim Magyar rukavom. S dvostrukim kopčanjem na gumbe. Uski stegnuti struk širi se u bogatu suknju s naglaskom na bokove koji je tipičan za '*New Look*', a to je postignuto pomoću punjenja i predimenzioniranih džepova.

Količina tkanine koja je potrebna za izradu *New Look* odjevnog predmeta je uglavnom 15 metara za vunenu dnevnu haljinu, 25 metara za kratku haljinu od tafta. Kolekcija je u tajnosti predstavljena princezi Margaret u francuskom veleposlanstvu u Londonu. Unatoč pokušajima odbora za trgovinu da ga potisnu, *New Look* je bio nezaustavljiv.

Slika 18: New Look kaput, Christian Dior, 1947-48., pohranjeno u muzeju Viktorije i Alberta, <http://collections.vam.ac.uk/item/O139972/new-look-coat-dior-christian/>, (10.11.2018.)

4.5. HALJINA ZEMIRE(*Zemire*)

Haljina Zemire dizajnirana je 1954-1955 godine. Večernja je kombinacija od crvenog celuloznog-acetata satena podstavljenog crvenom svilom, koja se sastoji od donje haljine, suknje, gornjeg dijela i jakne.

Donja haljina je izrađena od bijelog gornjeg dijela bez naramenica koji se sastoji od tila učvršćenog metalnim kostima te se pričvršćuje na leđima pomoću kukica. Suknja donje haljine načinjena je od crvenog tila porubljenog najlonskom mrežom, slojeva najlonskih mreža te crvene organze.

Puna duga suknja od crvenog satena pričvršćuje se straga pomoću kukica. Suknja je prekrojena oko struka.

Gornji je dio od crvenog satena. Sačinjavaju ga dvije naramenice koje su skraćene. Zatvara se na leđima pomoću zatvarača. Ima kratki peplum i nabore ispod svakog rukava. U gornjem dijelu prednjice nalazio se metalni broš u obliku grba talijanske obitelji Medici. Broš je uklonjen jer nije bio dio originalnog dizajna i oštećivao je tekstil. Unutar gornjeg dijela pri vrhu su etikete.

Jakna je također od crvenog satena s 3/4 rukavima i kopča se sprijeda pomoću 3 gumba. Ima visoki ovratnik, uski struk i široki dugi peplum. Obložena je crvenom svilom.

Ovdje prikazana haljina zove se Zemire i dio je Diorove H-line kolekcije za jesen/zimu 1954-55. Ovo je jedan od njegovih najpovjesnijih dizajna, jer odražava oblik jahačkih navika i bio je vrlo uspješan. Originalni model od sivog svilenog satena je predstavljen princezi Margaret u palači Blenheim 1954. i pojavljuje se u nekoliko priloga u časopisima. Susan Small, britanska tvrtka koja je proizvodila identične 'šav-po-šav' kopije za Harrods, bila je ovlaštena proizvođač tvorničke verzije ove odjevne kombinacije. Prodavala se po cijeni od 22 gvineje, što je samo dijelić onoga koliko bi verzija napravljena po mjeri koštala.

Ovu odjevnu kombinaciju je u promet stavila Lady Sekers, žena britanskog proizvođača tekstila i proizvodila je dalje od inovativne ručno rađene tkanine tvrtke Sekers.

Slika 19:Haljina Zemire, Christian Dior, 1954-55., pohranjena u muzeju Viktorije i Alberta, <https://assignmentforjs.wordpress.com/2015/05/07/christian-dior-zemire/> (10.11.2018.)

4.6. HALJINA ECARLATE (*Ecarlate*)

Ecarlate je koktel haljina, dizajnirana 1955. godine, ova haljina dolazi iz takozvane 'Y linije'. Duboki v-izrez haljine predstavlja Diorov 'Y' motiv, kao i naopaki Y oblik nabora suknje.

Skladna silueta ove haljine oblikovana je podstavcima i podsuknjama. Naborani čvor tkanine inspiriran je haljinom 19. stoljeća i tipičan je pokazatelj Diorovog historicizma.

Materijali korišteni za izradu su svileni grosgrain, obložena svilom, mrežicama od organze i najlona, te tilom; s metalnim 'kostima' u gornjem dijelu haljine.

Haljina je načinjena od kvalitetne grosgrain tamno-crvene svile. Ima vrlo bogatu suknju, koja je dodatno obogaćena s dva panela na bokovima s resastim vezicama koje se uvrću na boku kako bi oblikovale mašnu. Ima krojeni gornji dio koji izgledom podsjeća na košulju, a sastoji se od dugih rukava, ovratnika i prednjice dubokog v-izreza koja se kopča pomoću 2 gumba. Gornji dio je djelomično obložen crvenom svilom. Postoji i donja haljina koja se spaja s glavnom haljinom u struku. Gornji dio donje haljine načinjen je od crvene organze i kopča se pomoću kukica na prednjici. Sadrži također i metalne 'kosti' i trebao bi imati i tanke naramenice. Crvena suknja donje haljine je načinjena od sloja mrežice od najlona i organze, 5 slojeva tila s dodatnim panelima od tila na svakom boku te još jednom podsuknjom od mrežica od organze i najlona.

Ovaj je odjevni komad dizajnirao Christian Dior za svoju jesen/zima Y-line kolekciju, 1955. i naziva se '*Ecarlate*' (*Scarlet*). To je crvena svilena koktel haljina i tipična je za Diora u tom vremenu jer pokazuje tipično Diorovsku vrlo bogatu suknju i efektanu mašnu. Haljina je također duboke 'diorovske' crvene boje, koju je često koristio.

Slika 20: . Haljina Ecarlate, Christian Dior, 1955., pohranjena u muzeju Viktorije i Alberta, <http://collections.vam.ac.uk/item/O139936/ecarlate-scarlet-cocktail-dress-dior-christian/> (10.11.2018.)

4.7. Linija H (*La Ligne H*)

Ova večernja haljina dolazi iz Diorove H-line kolekcije za jesen/zimu 1954.-55. H-line je bila jedna od Diorovih najkontroverznijih silueta te su novinari debatirali treba li H predstavljati '*Heavenly*' (božanstveno) ili '*Horrid*' (stravično).

Materijali koji su korišteni za izradu su saten s vezom od srebrne i zlatne metalne niti, podstavljen svilenom organzom.

Dizajn H-Line kolekcije je namjerno spljoštio poprsje da stvori umjetni izduženi oblik koji mnogi smatraju neženstvenim. Dior je tvrdio da je dizajn inspiriran takozvanom Tudor haljinom što je vidljivo u bogatom geometrijskom vezu na ovoj haljini.

Haljina se nosila sa zlatnim satenskim kaputom, koji je originalno dizajniran s obrubom od tamnog krzna.

Ova večernja haljina od bogatog zlatnog satena, u potpunosti je prekrivena vezom u zlatnoj metalnoj niti koja oblikuje dekorativne heksagone oko cvjetnog veza u srebrnoj metalnoj niti.

Haljina je dužine do ispod koljena, s ravno rezanim gornjim dijelom koji spljošti poprsje, naramenicama i prednjicom s panelima. Leđa i obje strane su zašiveni za djelomični peplum oko bokova sa suknjom koja slobodno pada u nesprešanim naborima.

Gornji dio i suknja su podstavljeni bijelom svilenom organzom, no yoke suknja nije.

Haljina se kopča pomoću zatvarača na sredini leđa, a suknja pomoću pričvrsnih vijaka i kukica.

Vez je iznimno težak i gust. Dior je izjavio da je takav vez trebao biti korišten s velikom diskriminacijom: 'zbog toga što je toliko bogata, možda neće izgledati mladenački.

Slika 21: Haljina iz linije H, Christian Dior, 1954-55., pohranjena u muzeju Viktorije i Alberta, <http://collections.vam.ac.uk/item/O117697/la-ligne-h-evening-ensemble-dior-christian/>, (10.11.2018)

4.8 Linija Tulipan (*La Ligne Tulip*)

Iz linije Tulipan prikazana je večernja haljina, dizajnirana 1953. godine.

Materijali korišteni za izradu su organza s uzorkom, steznik, mrežasta podloga, crêpe de Chine učvršćen pomoću mrežice i organze, metalne kukice.

Ljetna večernja haljina koja se sastoji od suknje i gornjeg dijela. Bijela organza s uzorkom.

Večernja plesna haljina 'Mexico' iz linije tulipan, koja se sastoji od suknje i gornjeg dijela načinjenih od organze s uzorkom. Dizajnirao ju je Christian Dior, a napravio Bianchini-Ferier i Atelier Germaine u Parizu, 1953.

Haljina se pojavila u francuskim časopisima *Vogue* (ožujak 1953.) i *L'Officiel* (travanj 1953.) U ljetnom razdoblju 1953.godine, vojvotkinja Windsora (Gđa Wallis Simpson) odabrala je nositi Diorovu haljinu načinjenu od istog materijala s uzorkom ljusaka i točkica na takozvanom '*Circus balu*' u Parizu. (američki *Vogue*, 15.kolovoz 1953.)

Slika 22: Haljina iz linije Tulipan, Christian Dior, 1953., pohranjeno u muzeju Viktorije i Alberta <http://collections.vam.ac.uk/item/O34656/la-ligne-tulipe-evening-dress-dior-christian/>, (10.11.2018.)

5. ZAKLJUČAK

Moda je i dalje jedan od fenomena za koji postoje razne definicije. Neki smatraju kako je odjeća kreirana kako bi prekrili tijelo i osjećaj stida, dok drugi misle kako je moda isključivo površno izražavanje i način zarade. Za neke je moda i umjetnost, izražavanje kreativnog uma i osjećaja kroz odijevanje. Tako se i danas mogu vidjeti dizajneri koji koriste umjetnička djela slavnih likovnih umjetnika poput primjerice Van Gogha kao inspiraciju za svoje odjevne predmete što pridonosi tvrdnji kako je moda doista jedna vrsta umjetnosti što je pokazano ovim tekstom. Kroz cjelokupan rad analizirani su odjevni predmeti iz opusa Christiana Diora u kojima su uočene poveznice između dizajna i umjetnosti. Baš poput impresionista, svoju ljubav prema prirodi prenio je na tkanine koje su činile najelegantnije modele i pretvarao svoje žene u cvjetove. Monetova djela bila su Diorova vječna inspiracija što je vidljivo na njegovim haljinama. Njegovi odjevni predmeti prepuni su referenci na razna umjetnička djela koja je koristio kao inspiraciju.

Umjetnici u svojim radovima preispituju tijelo, a upravo je to ono što je Christianu Dioru pošlo za rukom. Svojom prvom kolekcijom „Corolle“ donio je osvježenje na modnu scenu dizajnirajući ženstvenija odijela, a osobitu je pozornost plijenio njegov takozvani *bar jacket*, odnosno strukirani sako koji se širio prema bokovima. Dior je stavio novi naglasak na liniju tijela sa svojim 'New Look' kreacijama, ističući struk i bokove te tako pretvarao samo ljudsko tijelo u umjetničko djelo. Dior je volio šarene, jasne boje kojima je predstavljao sklad prirode te svoj vječni *hommage* impresionistima. Dior je promijenio povijest odijevanja, postavio nova pravila i pokazao kako kreativnost nema granica.

Na temelju detaljne analize njegovih kreacija u ovom radu dolazi se do zaključka da se odjevni predmeti ne gledaju samo kao proizvodi dizajna ili samo kao umjetnička djela već da ih je potrebno sagledati u cjelini jer svi predstavljaju gotovo savršenstvo spoja umjetnosti i dizajna. Nadalje, relevantnim i paralelnim proučavanjem, analizom i sintezom kod djela Christiana Diora uočeno je malo srodnih rješenja iz područja modnog dizajna što dovodi do zaključka da je likovno razmišljanje i umjetnički stil baza za modni dizajn te da ne možemo povući jasne granice između tih vidova kreativnosti jer su neraskidivo povezani.

6. LITERATURA

Knjige:

1. Christian Dior-The Magic of Fashion, uredila Meryl Potter (1994.), Powerhouse Publishing-Australija
2. Pochna, Marie-France (1996.), Christian Dior: The Man who Made the World Look New, Arcade Publishing-New York

Članci i internet izvori:

1. Moda, 04.03.2015., <https://hr.wikipedia.org/wiki/Moda> (10.11.2018.)
2. Umjetnost, 26.06.2018., <https://hr.wikipedia.org/wiki/Umjetnost> (10.11.2018.)
3. Lana Kovačić, „Odnos mode i umjetnosti“, 2013., stranica 54, <http://www.ttf.unizg.hr/teni/pdf/TEDI-3-3-48.pdf> (10.11.2018.)
4. „Moda kao umjetnost“, 26.02.2015., <https://novi.ba/clanak/9947/moda-kao-umjetnost> (10.11.2018.)
5. Ziher.hr, „Pogledajte kako moderna umjetnost inspirira modu“, 22.03.2014., <http://www.ziher.hr/pogledajte-kako-moderna-umjetnost-inspirira-modu/> (10.11.2018.)
6. Paul Poiret – Fashion Designer, <http://www.whitehill-sec.glasgow.sch.uk/Websites/SchSecWhitehill/UserFiles/file/Higher%20Art%20Homework/Fashion%20designer%20Poiret.pdf> (10.11.2018.)
7. Gloria.hr, „Najveća tajna u povijesti mode“, 31.08.2007., <https://www.gloria.hr/arhiva/najveca-tajna-u-povijesti-mode/5044886/> (10.11.2018.)
8. Simone Werle, Paul Poiret a fashion designer you should know, 25.04.2015., <https://myfashionillustrations.wordpress.com/2015/04/25/paul-poiret-a-fashion-designer-you-should-know/> (10.11.2018.)
9. Eva Misirača, „Schiaparelli, drukčija od svih“, 23.07.2015., <http://diva.vecernji.hr/moda/zivjeti-kao-i-zvijezde-134> (10.11.2018.)
10. Petra Nižetić, „Elsa Schiaparelli – Trnoružica modnog svijeta“ 08.07.2013., <https://www.tportal.hr/vijesti/clanak/elsa-schiaparelli-trnoruzica-modnog-svijeta-20130708/print> (10.11.2018.)
11. Ema, „Suradnja Dalija i Else Schiaparelli“, 07.03.2015., <http://emad.pgsri.hr/rad/suradnja-dalija-i-else-schiaparelli/> (10.11.2018.)
12. Katarina Jelić, „Christian Dior“, 26.12.2013., <http://ladylike.hr/vise/izvana/moda/christian-dior-1114> (10.11.2018.)
13. Ana Čavas, „Christian Dior – Priča iza modne legende, 14.09.2011., <http://www.modamo.info/index.php/moda/style-fix/3480-christian-dior-pria-iza-modne-legende> (10.11.2018.)
14. Jana Bali, „Christian Dior – 70 godina dizajniranja snova“, 11.01.2018., <http://www.startnews.hr/art/christian-dior-70-godina-dizajniranja-snova/> (10.11.2018.)
15. Michal Bleibtreu Neeman, „French museum explores Christian Dior's floral inspiration“, 18.02.2013., https://www.theepochtimes.com/french-museum-explores-christian-diors-floral-inspiration_180038.html (10.11.2018.)

16. „Impressions Dior: Dresses and sources of inspiration“, 22.05.2013., <http://www.iconicon.com/en/fashion-accessories/haute-couture/impressions-dior-dresses-and-sources-inspiration> (10.11.2018.)
17. Patricia Woeber, „Visit the land that influenced Dior“, 20.02.2013., <https://www.creators.com/read/travel-and-adventure/07/13/visit-the-land-that-influenced-dior> (10.11.2018.)
18. Susan Stamberg, „Exhibit explores how Dior's designs echo impressionist paintings“, 19.09.2013., <https://www.npr.org/2013/09/19/223735567/exhibit-explores-how-diors-designs-echo-impressionist-paintings?t=1538930802703> (10.11.2018.)
19. Evelyne Politanoff, „Inspiration Dior: Fashion as art“, 05.05.2011., https://www.huffingtonpost.com/evelyne-politanoff/inspiration-dior-fashion-_b_858067.html?guccounter=1 (10.11.2018.)
20. Merima Babić, „slavni Dior obilježava 70 godina modnom izložbom“, 15.08.2017., <https://www.oslobodjenje.ba/o2/zivot/moda-i-ljepota/slavni-dior-obiljezava-70-godina-modnom-izlozbo> (10.11.2018.)
21. Bar skirt suit, 04.12.2018., <http://collections.vam.ac.uk/item/O75379/bar-skirt-suit-dior-christian/> (10.11.2018.)
22. New Look jacket, 04.12.2018., <http://collections.vam.ac.uk/item/O138234/new-look-jacket-dior-christian/> (10.11.2018.)
23. New Look coat, 04.12.2018., <http://collections.vam.ac.uk/item/O139972/new-look-coat-dior-christian/> (10.11.2018.)
24. Zemire, 04.12.2018., <http://collections.vam.ac.uk/item/O133440/zemire-evening-ensemble-dior-christian/> (10.11.2018.)
25. Ecarlate, 04.12.2018., <http://collections.vam.ac.uk/item/O139936/ecarlate-scarlet-cocktail-dress-dior-christian/> (10.11.2018.)
26. La ligne – H, 04.12.2018., <http://collections.vam.ac.uk/item/O117697/la-ligne-h-evening-ensemble-dior-christian/> (10.11.2018.)
27. La ligne Tulipe, 04.12.2018., <http://collections.vam.ac.uk/item/O34656/la-ligne-tulipe-evening-dress-dior-christian/> (10.11.2018.)
28. Petra Krolo, „Moda kao umjetnost“, siječanj 2016., http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/7040/1/MODA%20I%20UMJETNOST.Krolo_fin_alizirano.pdf (10.11.2018.)
29. Ivan Lozić, „Što je vidio Christian Dior“, 02.07.2013., <http://www.elle.hr/moda/dizajneri/sto-je-vidio-christian-dior/> (10.11.2018.)

Popis izvora fotografija:

- Slika 1: Haljina inspirirana Mondrianovim dijelom, <http://www.ziher.hr/pogledajte-kako-moderna-umjetnost-inspirira-modu/> (10.11.2018.) 3
- Slika 2: Haljina inspirirana Klimtovim dijelom „Poljubac“ http://www.ziher.hr/pogledajte-kako-moderna-umjetnost-inspirira-modu (10.11.2018.) 4

Slika 3:Haljina inspirirana Pollockovim dijelom http://www.ziher.hr/pogledajte-kako-moderna-umjetnost-inspirira-modu/ (10.11.2018.).....	5
Slika 4: Slika 23: Elegantna kostim haljina, Paul Poiret, 1911., pohranjena u Metropolitan muzeju, https://myfashionillustrations.wordpress.com/2015/04/25/paul-poiret-a-fashion-designer-you-should-know/ (10.11.2018.).....	7
Slika 24: Hobble suknja, Paul Poiret, 1908., pohranjena u Metropolitan muzeju, https://myfashionillustrations.wordpress.com/2015/04/25/paul-poiret-a-fashion-designer-you-should-know/ (10.11.2018.).....	8
Slika 25: Kostim, Paul Poiret,1911., pohranjeno u Metropolitan muzeju, https://myfashionillustrations.wordpress.com/2015/04/25/paul-poiret-a-fashion-designer-you-should-know/ (10.11.2018.).....	9
Slika 26: Jastog haljina,02.1937., pohranjena je u muzeju za umjetnost u Philadelphiji, Elsa Schiaparelli http://emad.pgsri.hr/rad/suradnja-dalija-i-else-schiaparelli/ (10.11.2018.).....	11
Slika 27: Haljina suza, Elsa Schiaparelli, 03.1938., pohranjena je u Dali muzeju na Floridi, http://emad.pgsri.hr/rad/suradnja-dalija-i-else-schiaparelli/ (10.11.2018.).....	12
Slika 28. Haljina kostur, Elsa Schiaparelli, 1938., Muzej Viktorije i Alberta, London, http://emad.pgsri.hr/rad/suradnja-dalija-i-else-schiaparelli/ (10.11.2018.).....	13
Slika 10: Christian Dior u poslu, http://www.modamo.info/index.php/moda/style-fix/3480-christian-dior-pria-iza-modne-legende (10.11.2018.)	17
Slika 11:Christian Dior s modelima, http://www.modamo.info/index.php/moda/style-fix/3480-christian-dior-pria-iza-modne-legende (10.11.2018.)	18
Slika 12:Christian Dior i model, http://www.modamo.info/index.php/moda/style-fix/3480-christian-dior-pria-iza-modne-legende (10.11.2018.)	18
Slika 13: Christina Dior u svojem vrtu La ColleNoile (desno), ClaudeMonet (lijevo)	22
Slika 14:Bar odijelo, http://www.journal.hr/moda/dior-izlozba-pariz/ (10.11.2018.)	24
Slika 15:Kreacije Christiana Diora izložene u ambijentu kojim su inspirirane, https://www.gloria.hr/moda/inspiracija/kreator-iz-kuce-snova-christian-dior/6572127/ (10.11.2018.).....	25
Slika 29: Bar odijelo, Christian Dior, 1947., pohranjeno u muzeju Viktorije i Alberta, http://fashionhistory.wikia.com/wiki/File:New-look-collection-bar-suit-by-christian-dior-in-paris-1947-spring-summer.jpg , (10.11.2018.).....	27
Slika 30: New Look jakna, Christian Dior, 1947-48., pohranjena u muzeju Viktorije i Alberta, https://www.pinterest.com/pin/264516178085611218/ , (10.11.2018.).....	28
Slika 31: New Look kaput, Christian Dior, 1947-48., pohranjeno u muzeju Viktorije i Alberta, http://collections.vam.ac.uk/item/O139972/new-look-coat-dior-christian/ , (10.11.2018.).....	29
Slika 32:Haljina Zemire, Christian Dior, 1954-55., pohranjena u muzeju Viktorije i Alberta, https://assignmentforjs.wordpress.com/2015/05/07/christian-dior-zemire/ (10.11.2018.).....	31
Slika 33: . Haljina Ecarlate, Christian Dior, 1955., pohranjena u muzeju Viktorije i Alberta, http://collections.vam.ac.uk/item/O139936/ecarlate-scarlet-cocktail-dress-dior-christian/ (10.11.2018.).....	33

Slika 34: Haljina iz linije H, Christian Dior, 1954-55., pohranjena u muzeju Viktorije i Alberta,
<http://collections.vam.ac.uk/item/O117697/la-ligne-h-evening-ensemble-dior-christian/>,
(10.11.2018)..... 35

Slika 35: Haljina iz linije Tulipan, Christian Dior, 1953., pohranjeno u muzeju Viktorije i Alberta
<http://collections.vam.ac.uk/item/O34656/la-ligne-tulipe-evening-dress-dior-christian/>,
(10.11.2018.)..... 37